

PER MAIL (individueel en gezamenlijk)

Leden van de Monumenten- en Welstandscommissie 's Hertogenbosch
Postbus 12345
5200 GZ 's Hertogenbosch

's Hertogenbosch, 30 april 2020

onderwerp: uw vergadering 23 april 2020

Geachte mevrouw ir. I. Boost
Geachte heer ir. P. Groot
Geachte heer ir. M. Reniers
Geachte heer ir. P. Van Velzen

Natuurlijk hoeft en wilt u niet met iedere willekeurige burger in discussie over uw werkzaamheden in de Monumenten- en welstandscommissie van 's Hertogenbosch (verder te noemen "de Cie"). Dat is ook geenszins de verwachting of bedoeling van dit schrijven.

Ik hoop alleen dat u deze notitie tenminste wil doornemen.

Het oordeel van de Cie betreft blijkbaar alleen de buitenzijde (de "schil") van het gebouw. Die conclusie kan als navolgend getrokken worden.

In de vergadering van 23 april jl. werd namelijk aangegeven (voorzitter M. Reniers) dat het volume van het gebouw en de setting in de omgeving, zaak was van "de stedenbouwkundige" die "zich met het plan als zodanig akkoord had verklaard".

Over de binnenzijde van het gebouw is niet aan de orde voor de Cie niet en wordt dus ook van de Cie geen oordeel gevraagd..

Resteert derhalve alleen de buitenzijde van het gebouw.

Los daarvan is overigens opmerkelijk dat u de beoordeling van de stedenbouwkundige aspecten van dit belangwekkende plan (waaronder het volume en de verdeling van de volumes) geheel over laat aan de niet onafhankelijke stedenbouwkundige (van de gemeente = indiener van het te beoordelen plan = plantoetsers = vergunningverlener) en diens oordeel onverkort overneemt.

Gezien het volume is dit positieve oordeel van de stedenbouwkundige immers niet vanzelfsprekend.

Herhaald: u beoordeelt (alleen) de buitenzijde van het ingediende plan. Daarover stelde voorzitter M. Reniers op het einde van deze vergadering **“dat de Cie positief en enthousiast was over het plan”**. En het Cie lid P. Van Velzen stelde zelfs dat **“het kan monumentaal worden”**.

Commentaar 18.4.2020

Geheimzinnigheid nieuw theater leidt tot argwaan

Bog voor de zomervakantie moet in Den Bosch de beslissing vallen over de nieuwbouw van het Theater aan de Parade. Achter de schermen wordt er volop aan de plannen gewerkt, maar daar ziet de burger vrijwel niets van terug. Bij de gemeente ligt inmiddels een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het nieuwe Theater aan de Parade. Die vergunning voor het ruim 32 miljoen euro kostende project (alleen voor sloop en bouw) moet wettelijk goetst worden aan het ontwerpbestemmingsplan.

De gemeente peinst er echter niet over om dit plan nu al openbaar te maken. Op de vraag van het *Brabants Dagblad* komt vanuit het stadhuis het antwoord dat het ontwerpbestemmingsplan nog niet definitief is en er nog veranderingen in mogelijk zijn. Veranderingen in wat? De gemeente geeft ook daar geen duidelijkheid over.

Ja, er zijn (technische) tekeningen vrijgegeven, maar wat zijn die waard als het ontwerp nog steeds niet klaar is? De enige duidelijkheid die er inmiddels wél is, is dat er een nieuw bestemmingsplan komt en er juridische procedures mogelijk zijn. Die voor vertraging van sloop en bouw, officieel gepland vanaf oktober, kunnen zorgen omdat partijen in de stad daar al voor in de startblokken staan.

Minimale openheid geldt ook voor de gemeentelijke monumenten- en welstandcommissie. Op 16 januari presenteerde de architect zijn voorlopige ontwerp, inmiddels dus weer langs alle kanten aangepast. Tijdens die bijeenkomst was de waardering van de commissie groot en lieten de leden weten met belangstelling de verdere stappen tegemoet te zien.

Inmiddels is het drie maanden verder en heeft deze commissie zich geen enkele keer meer over het theaterplan gebogen. Althans, niet in de openbaarheid. Op de agenda's van de wekelijkse en openbare bijeenkomsten van de commissie, komt het woord theater niet meer voor.

En dan is er ook nog de klankbordgroep die uit een dertigtal leden bestaat: onder anderen omwonenden en gebruikers van het theater. Uit de verslagen die in te zien zijn, is vooral af te lezen dat er hard gewerkt wordt, maar wazig gedaan wordt over procedures en openbaarheid. Beelden die getoond zijn, mogen niet naar buiten gebracht worden.

Het werkt allemaal mee aan een sluit van geheimzinnigheid waarbij de Bossche politiek aan de zijlijn staat. Die heeft er zelf mee ingestemd dat één keer per kwartaal informatie over de stand van zaken gegeven wordt. Het grote zwijgen en de krampachtigheid waarmee wordt gewerkt, lijken er vooral toe te dienen om ongestoord te werk te kunnen gaan. Dat kan leiden tot een onomkeerbaar plan, argwaan en het gevoel van achterkamertjespolitiek.

Dat kan leiden tot een onomkeerbaar plan

Nogmaals: die beoordeling betreft dan dus alleen de buitenzijde van het ingediende plan. Want of bijvoorbeeld “het programma goed ingepast is” in het gebouw of dat er “een leuke bomen-vloer” in het gebouw bedacht is: dat regardeert de Cie niet en is voor de Cie dus geen afweging in haar oordeel.

Ook niet aan de orde is of iemand (zoals ondergetekende) het al dan niet met het (voorlopige-) oordeel van de Cie eens is: de Cie heeft haar eigen en zelfstandige oordeel.

Het is precies dat laatste waar ik uw aandacht voor vraag.

Blijkbaar kreeg u de te beoordelen informatie “de week voor de vergadering” en was dus in de gelegenheid een en ander goed te bezien. Op basis daarvan maakten sommige leden van de Cie ook opmerkingen/bemerkingen en stelden indringende vragen.

Onder andere:

- aangaande de “gouden dakkoepel”
- aangaande de “witte dakkoepel” en “doorgaans zwarte daken”
- aangaande de “nieuwe driedeling van het gebouw / de Paradegevel”
- aangaande de materialisering van de gevels
- aangaande de verschillende hoogtes van de pinakels
- aangaande de profilering van aluminium puien en ramen
- aangaande de metalen garagedeuren
- aangaande de installaties op de daken
- de vergelijking met Carré

Maar als je die vragen / opmerkingen van de Cie zelf eens achter elkaar zet en “optelt”, dan is de vraag gerechtvaardigd hoe de Cie tot de conclusie kon komen dat zij “het plan positief en zelfs enthousiast beoordeelt”.

Ik licht dat navolgend (per opmerking) nader toe.

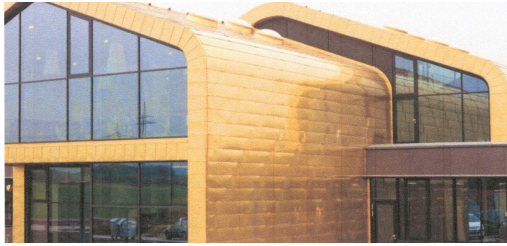
(Alle teksten in cursief zijn opmerkingen / aanvullingen van ondergetekende).

Navolgend de vragen en opmerkingen op het ingediende plan (als voornoemd), gemaakt door / vanuit de Cie.

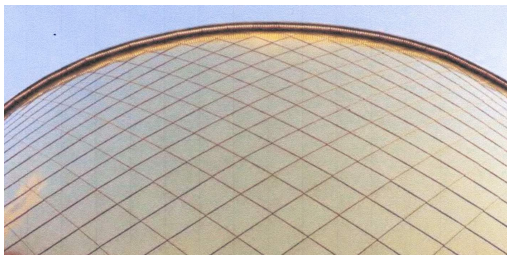
Gouden dakkoepel (Cie)

Materialisatie, kleur en met name glansgraad van de Paradezaal koepel werden aan de orde gesteld. Deze zou “bijzonder maar terughoudend” moeten worden (Cie), maar deze zijn dat op de ingediende stukken nog niet.

Eigenlijk is daarover nog niets bekend want (volgens architect): het zou “metaal op een af andere wijze” moeten zijn; in een kleur “tussen het ene en andere plaatje in misschien”; “waarvan de veroudering een belangrijk punt is” .

kleur: “iets tussen links en rechts in” (arch.)

materiaal: “nog niet zeker maar moet dubbel gekromd kunnen worden” (arch.)

Een van de belangrijke uitgangspunten van het plan was dat de buiten het gebouw herkenbare zalen (koepels) binnen door zouden lopen en als zodanig ook binnen (en van buitenaf) herkenbaar zouden zijn. In alle presentaties van de architect ook als zodanig benoemd, duidelijk zichtbaar en herkenbaar in de afwerking van de buitenwanden Pleinzaal (goud) en Grote zaal (gebroken wit). Binnen in het gebouw.

Vraag is hoe de architect zich dit (materiaal?) dan nu voorstelt en hoe hij, onder andere, anticipeert op verschillende veroudering van de doorlopende afwerking binnen en buiten.

Materialisatie van de dominant zichtbare koepel (s) is hoofdzaak en niet “later te bepalen d.m.v. mock-up)

Over de vorm van het koepeldak in haar historische omgeving werden geen opmerkingen gemaakt?

Witte dakkoepel (Cie)

Opgemerkt werd dat daken over het algemeen zwart van kleur zijn en dan ook minder opvallen: “daar moest nog eens naar gekeken worden” (Cie).

Materialisatie van deze koepel op de toneeltoren stond nog niet vast maar de bedoeling (volgens de architect) was deze af te werken met “witte tegeltjes, want dat kan op een gekromd vlak”. En verder: “Het dakvlak gaat over in een wand-vlak waarin daarna de tegeltjes in het metselwerk worden opgenomen”. “... in tinten die passen in de binnenstad”(arch.).

Kortom: “nog niet bekend” maar op tekeningen aangegeven als: “ witte keramische delen in parelmoer, pixelerend over de gevel”.

Niet alleen is er in de hele binnenstad geen soortgelijk koepel-dak te vinden, maar zeker geen wit 'parelmoeren' (vlgs. tek.) dak! En dat terwijl deze koepel zeer dominant aanwezig is in het plan.

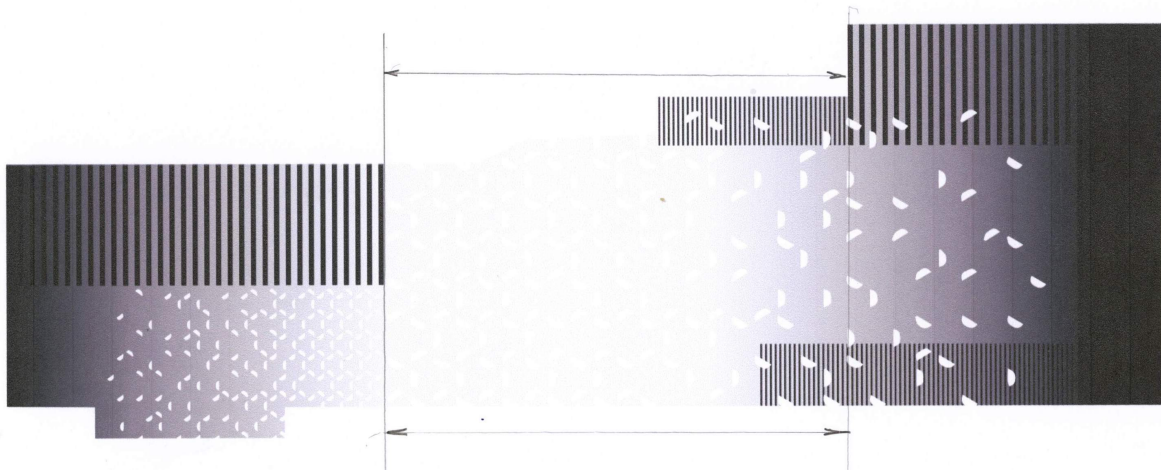
Vanuit de gevel van de koepel "sneeuwt het witte parelmoer tegeltjes naar beneden tussen het metselwerk" (zie geveldetail).

Nergens zijn qua beeld soortgelijke gevels te vinden in de binnenstad en deze zijn dus ook geenszins "in de tinten die passen in de binnenstad".

Het argument dat het bestaande gebouw qua metselwerk dissonneert in de stad, krijgt zo 'een bijzondere klank'.

Paradegevel (drie-deling) (Cie)

Opgemerkt werd dat in het voorliggend ontwerp de gevel, meer dan voorheen, in drieën werd verdeeld, wat het beeld vanuit de Parade niet ten goede kwam. Daarvoor werd alsnog aandacht gevraagd (Cie).

Daardoor komt er ook steeds meer focus op het midden- transparante- deel van het gebouw. Juist daar is bestaat de gevel op de begane grond voornamelijk uit een dichte-, stalen garagedeur. Meteen daarboven een zeer zichtbare- zware- staalconstructie waarvan de afwerking op de sfeerimpressie afwijkt van die op de detailtekeningen ('witte' afwerking, versus 'cognac' kleur versus 'verchroomd' metaal). Een zeer rommelig beeld. Er is nog geen enkele tekening beschikbaar welke het beeld juist en compleet weergeeft.

Gevens (Cie)

Opgemerkt werd dat de aansluiting en samenhang van de verschillende materialen in de gevel (metselwerk-aluminium ramen en puinen-metalen schuifdeuren-tegels) "nog nadere aandacht en uitwerking behoeft" (Cie).

Ook dient er nog nader aandacht te worden geschonken aan de "omhulling van het gebouw door metselwerk" welke meer consistent zou moeten worden (Cie).

Juist deze details in de gevels "maken of breken" een gebouw en kunnen niet aan "nader uit te werken en te bemonsteren worden overgelaten".

Het metselwerk is duidelijk "versiering" en gedeeltelijk "nep" (steenstrips).

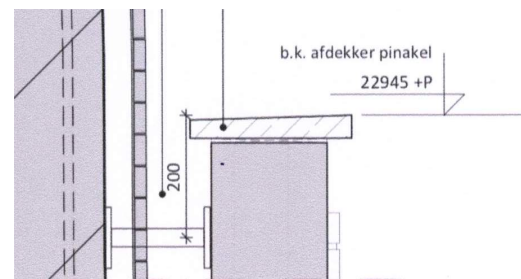
Metselwerk loopt niet van het dak naar beneden, zoals water dat doet en is dus duidelijk herkenbaar als 'versiering'.

Als zodanig is de 'ritmiek van het metselwerk in de stalen garagepoorten (met een heel andere kleur, cognac) ook niet te duiden.

Pinakels (Cie)

Op de toneeltoren met 4 zijden zijn 3 verschillende niveaus van pinakels aangegeven wat niet positief bevonden werd. (West en Zuidgevel gelijk; Oostgevel getrapt en Noordgevel helemaal geen (Cie).

Argument daarvoor (voor alleen de Oostgevel) zou zijn ‘dat daarmee de liftschaft aldaar ook verborgen werd’ (arch.) Voor het ontbreken daarvan is geen verklaring gegeven.

Pinakels dienen duidelijk alleen als ‘versiering’ en de zeer verschillende hoogtes maken dat nog eens extra duidelijk. Onsamenhangend.

Alle afdekkingen daarvan (zie details) verstoren het beeld ervan.

Profilering van aluminium puien en ramen (Cie)

Gevraagd werd om de profielen van de puien extra aandacht te geven door mogelijk een nadere profilering waardoor verticaliteit benadrukt zou worden (Cie)

Metalen garagedeuren (Cie)

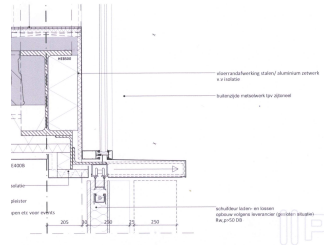
De (hef-)schuifdeur(en) zijn een belangrijk element van het gebouw, vooral op straat niveau (Cie). Het is er bovendien niet één maar twee.

Volgens de architect zijn de deuren “in cognac kleur net zoals de ramen en puien; van metaal met ribbels in de ritmiek van het metselwerk; niet meer voorzien van transparante panelen en wel met vakken voor affichering tussen de ribbels”

De Cie wenst dit nu nader uitgewerkt te zien.

De 2 poorten zijn zeer nadrukkelijk aanwezig in het gevelbeeld en de duiding “van metaal met ribbels in de ritmiek van het metselwerk maar met een daarvan afwijkende cognac-kleur” is dus volstrekt onvoldoende en mogelijk zelfs ongewenst.

De overgang van de verschillende materialen is nog niet voldoende uitgewerkt.

Bovendien is een zware ophangrail noodzakelijk op het naastliggende-, geprofileerde- metselwerk gevelvlak welke nadrukkelijk meer aandacht behoeft dan een zwarte streep op de geveltekening.

Daarnaast is de getekende ophangconstructie (presentatie architect) onvoldoende voor de omvang van de deur en niet geschikt voor een hef-constructie (alleen schuifconstructie, zoals aangegeven). Daardoor zal deze aanmerkelijk zwaarder uitgevoerd moeten worden wat van grote invloed is op het gevelbeeld aan de Paradezijde.

Bovendien is onduidelijk hoe dit uitgevoerd wordt t.p.v. het aansluitend / naastliggend metselwerk. Een storend en verwarrend gevelbeeld.

Laat nog helemaal en uitnodigend glad (garagedeur) oppervlak voor ‘graffiti’ onbesproken.

Installaties op de daken (Cie)

Installaties op de daken zouden (arch.) “onvermijdelijk zijn” en bovendien, voor een bepaald percentage van het dakoppervlak, zijn toegestaan (Cie).

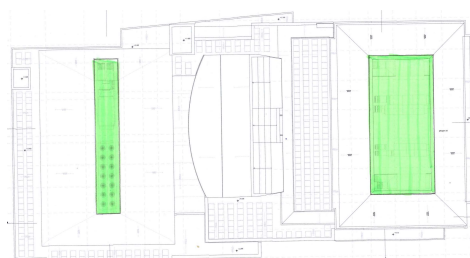
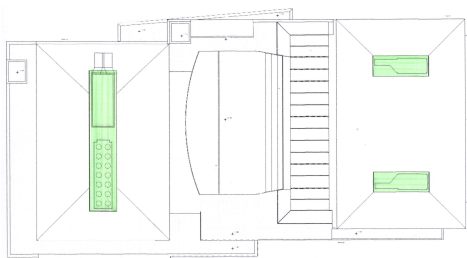
Beter geclusterd dan willekeurig op het dak (Cie).

Deze installaties, met name voor wat betreft het dak van de Pleinzaal (“gouden dak”), zijn storend, met name voor de bewoners van de achterliggende panden.

De architect “bestudeert een en ander nog en overweegt deze installaties ‘in te pakken’ in een glazen, trapeziumvormig omhulsel’, ook vanwege het geluid”.

Opgemerkt wordt (Cie) dat een verbetering misschien mogelijk is door de installaties niet achter elkaar maar naast elkaar te plaatsen waardoor “een lampion” mogelijk wordt, welke minder bezwarend is voor de achterburen.

De installaties op de daken nemen telkens (per presentatie) in omvang toe: zowel voor wat betreft oppervlakte als hoogte.

De installaties op het dak van de Pleinzaal worden nu doorgetrokken tot bijna de achterzijde van het gebouw. Misschien "niet verboden" maar zeer onwenselijk.

Verder is het 'gouden koepeldak' (rond) geen natuurlijke voortzetting van het (rechthoekige-) gebouwvolume maar een daarop geplaatste a-symmetrische bult. Daar weer bovenop zou een (trapeziumvormige-) 'lantaarn' (die geen 'lantaarn' is) moeten komen welke op zich ook weer geen relatie heeft met de afmetingen van het koepeldak? Op het stenen gebouw een metalen koepeldak met daarop weer een glazen opbouw?

De installaties op het dak van de toneeltoren zijn zeer aanmerkelijk groter / uitgebreider geworden.

De vergelijking met Carre (Cie)

Voor wat betreft de omvang van het gebouw in haar omgeving en later 'de lantaarn' werd een vergelijking gemaakt met het gebouw Carre in Amsterdam "dat daar toch ook niet echt harmonieus in de omgeving stond maar wel 'monumentaal' was" (Cie).

Dit kan als argument nauwelijks staande worden gehouden.

Alleen het feit dat Carré op die locatie gerealiseerd is, ook omgeven door kleinschalige bebouwing, is geen valide argument dat het gebouw er (qua schaal) past.

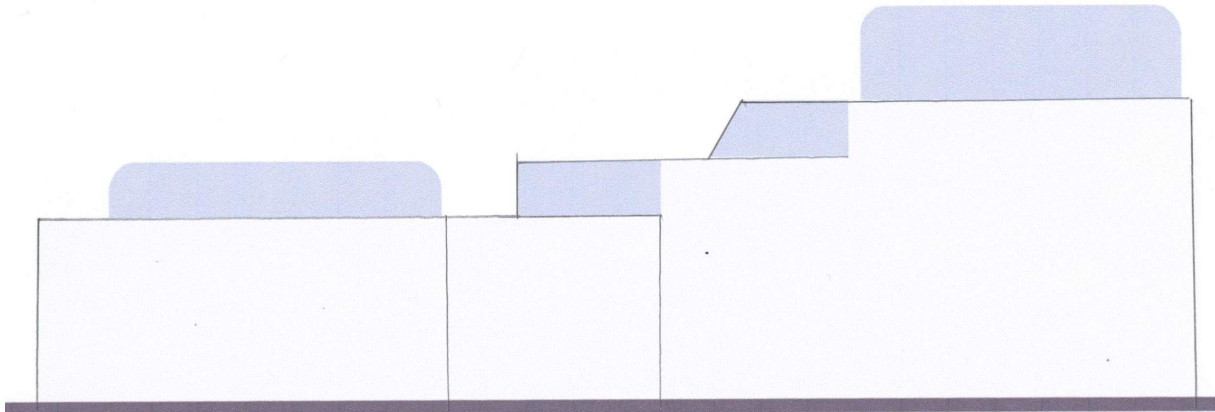
Mogelijk dat het gebouw op zich monumentaal is maar dat het ook daar beter in een andere en meer gewenste (veel ruimere-) setting had moeten staan.

Alleen aan de voorzijde wijds 'gelegen aan de Amstel' is daarvoor onvoldoende, zoals uit navolgende foto van het gebouw "Rivierstaete" moge blijken, even verderop aan diezelfde Amstel gelegen en tevens omgeven door kleinschalige bebouwing. Wel 'monumentaal groot' maar nauwelijks 'passend' en/of 'monumentaal' te noemen?

Het koepeldak van Carre volgt de contouren van het gebouw en is van het gebouw een natuurlijke afsluiting / beëindiging.

Dat is bij het voorliggende plan voor het Theater aan de Parade heel anders: met name de 'gouden koepel' van de Pleinzaal staat 'willekeurig' op het gebouw en heeft daardoor ook 'willekeurige' afmetingen voor de beschouwer vanuit de openbare ruimte. Het gebouw is voorzien van platte daken, schuine daken (60 gr) en koepels zonder enige onderlinge relatie of logica.

Op het dak van Carre is een 'lantaarn' logisch en gepast. Ook voor wat betreft materialisatie en proporties.

Daarmee een willekeurig vormgegeven- glazen- opbouw (trapezium?) op het dak van het Theater aan de Parade, van willekeurige afmetingen (want alleen bepaald door installaties) vergelijken, boven op een onlogische beëindiging (koepel) van een daarbij niet passend bouwvolume er onder, gaat mank?

Aanvullende opmerkingen (niet gemaakt door Cie)

Kleur metselwerk nu en straks

De architect gaf in de presentatie aan dat 'de kleur en soort van het metselwerk van het bestaande gebouw helemaal afwijkt van wat er verder in de stad gebruikt is, maar dat het nieuwe metselwerk daarop veel beter zou (gaan) aansluiten'.

Blijkbaar als argument dat de nieuw te gebruiken materialen beter zouden moeten aansluiten bij hetgeen in de omgeving van het nieuwe theater gebruikt werd / was.

Bovenstaand een foto waarop zowel belending als huidig theater in 1 foto gevat zijn.

Zoals geconstateerd moet worden is het kleurverschil niet erg groot (sic). Daarnaast is het opmerkelijk dat de architect voor het nieuwe gebouw blijkbaar wel aansluiting zoekt bij de kleur en soort baksteen maar geen moeite heeft met in de hele binnenstad niet voorkomende "gouden- en witte koepeldaken", metalen garagepoorten -in cognac kleur- in de voorgevel en met sneeuwvlokken (= emaille-witte tegels) gemêleerd metselwerk. Etc.

Schuifplateau

De werking van het schuifplateau (voorwaardelijk voor het functioneren van het theater) is niet ter beoordeling van de Cie.

Wel ter beoordeling van de Cie is navolgend beeld, dat onjuist blijkt.

De vloer van de ruimte waarin het plateau zich beweegt ligt, volgens verstrekte tekeningen, 250 mm onder peil.

Omdat het hele plateau 'naar binnen / buiten moet kunnen rijden met 2 vrachtwagens / opleggers erop, zal de aansluitende bestrating op de Parade op gelijke hoogte moeten liggen als de vloer onder het schuifplateau: een traprede lager dan de naastliggende bestrating bij de entree. Dat is niet als zodanig herkenbaar op de tekeningen.

Daardoor zijn de deuren van deze locatie dus ook 250 mm langer dan die aan de St Janszijde van deze gevel. Ook niet zichtbaar op de tekeningen.

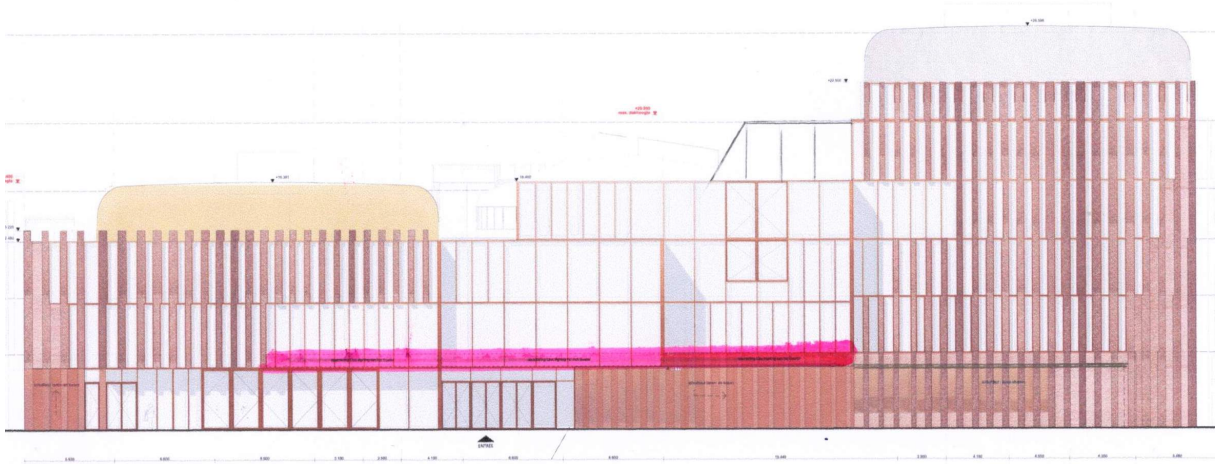
Wat ook onjuist is, is dat bij het gebruik als podium zoals in bovenstaande tekening is aangegeven, er dus geen gelijk niveau is met de Parade: het in- en uitrij-vehikel staat immers dan nog 'binnen' en zal overbouwd moeten worden met een tijdelijk en verwijderbaar podium erop. Er is dus geen sprake van "gelijkvloerse vrije in- en uitloop" zoals gesuggereerd.

Daarnaast is de digitale lichtstrook niet aangegeven.

En wordt gesuggereerd dat de opengeschoven garagedeur transparant is (hetgeen niet het geval is: het is een dichte garagepoort).

Signing

Direct boven de ingang van het theater is een brede strook beschikbaar voor 'signing' zonder dat aangegeven werd of hiermee een vaste naamzetting wordt bedoeld of een soort 'lopende lichtkrant over grote breedte'. Of een combinatie van een en ander.

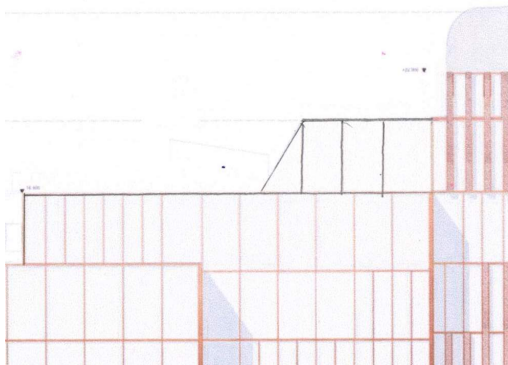
De verstrekte geveldetails geven ook aan dat hier sprake is van een tientallen meters brede (in tekening met rose kleur aangegeven) strook van digitale schermen, geplaatst vóór de gevel (achter het glas niet uitvoerbaar want structural glazing), met dus een zeer dominante uitstraling naar de omgeving.

Dakopbouw t.b.v. kantoren

De gevels van de ruimten op de 5^e verdieping zijn onder een hoek van 60 gr geplaatst en goed zichtbaar vanaf de Parade.

Nergens in het gebouw zelf, of in de omgeving van het gebouw, is een referentie aan onder een hoek geplaatste gevels of zelfs geveldelen.

Deze passen dus niet in het gebouw en/of haar omgeving. Ook niet als ze in de gevelimpressies 'achter groen worden verborgen'.

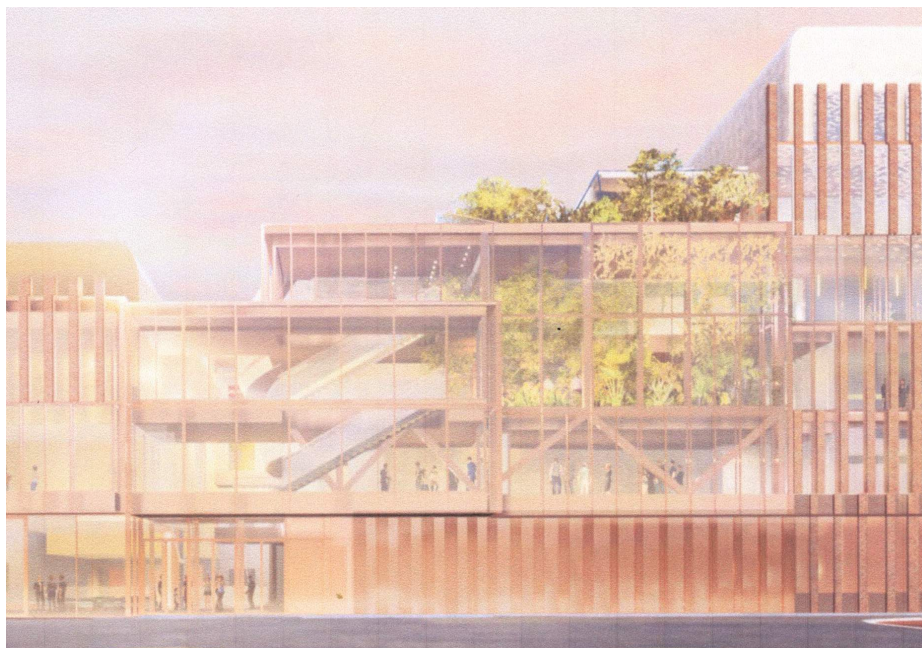
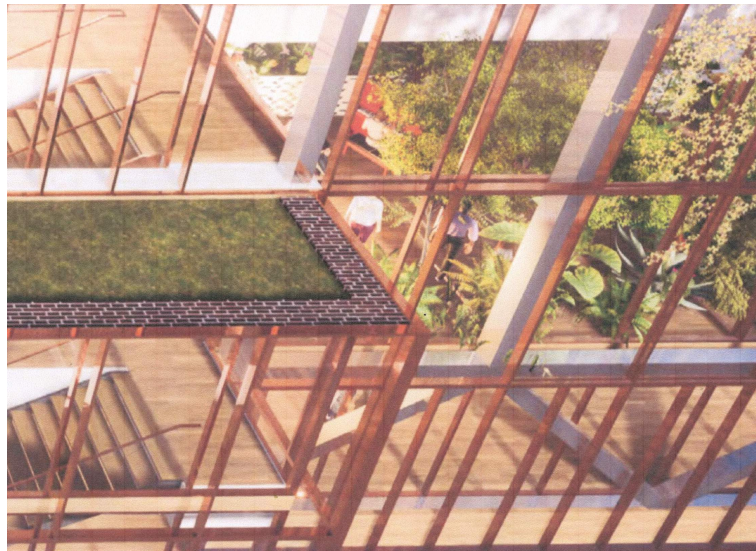

Uitstraling middengedeelte Paradegevel

Zoals in alle eerdere presentaties aangegeven, beschouwt de architect juist het middelgedeelte van de Parade gevel als het belangrijkste deel daarvan.

Juist in dat belangrijke deel (de 'etalage') zijn in het plan aanwezig:

- *een dichte-, stalen- garagepoort van ca 20 mtr breed, in cognac kleur*
- *een ophangconstructie voor de garagepoort*
- *een strook voor digitale 'signing'*
- *een zeer zichtbare-, zware- stalen vakwerk-constructie met chroom (!) afwerking, zowel binnen als buiten dominant "aanwezig"*
- *een (dak-) beëindiging van de gevel (verticaal) zonder echte beëindiging*
- *een dakbouw / 5^e bouwlaag met gevels onder 60 gr ?*

Tot slot.

Ik heb getracht de aansluiting te zoeken tussen uw voorlopige oordeel over het plan (vergadering 23 april jl.) voor de nieuwbouw van het Theater aan de Parade en de door u tijdens de behandeling gegeven (opbouwende-) kritiek en gemaakte opmerkingen.

Ik kon die aansluiting, zoals voorgaand toegelicht, niet vinden.

Daarnaast heb ik een aantal *opmerkingen en aanvullingen* toegevoegd op basis van de aan u en mij beschikbaar gestelde informatie (door de gemeente), welke mogelijk ook de moeite waard zijn om nader geduid (in uw richting) te worden door de indiener van het plan.

Het gaat immers waarschijnlijk om **het belangrijkste gebouw wat de komende 10-20 jaar in de binnenstad gerealiseerd gaat worden** en dat dan ook nog op een zeer belangrijke plaats in die binnenstad.

Het staat er voor zeker 50 jaar dus maximale zorgvuldigheid is geboden.

“Dat komt later wel” en “dat bemonsteren we wel tijdens de uitvoeringsfase” is totaal onaanvaardbaar voor zo veel belangrijke onderdelen van zo’n belangrijk bouwwerk. Er is nog steeds geen eenduidig en samenhangend beeld geheel aan u voorgelegd, wat u kunt beoordelen.

In feite is het plan nog helemaal niet op het niveau om aan u voorgelegd te worden.

Al mijn opmerkingen en aanvullingen zijn voorzien van argumentatie.

Een argumentatie waar u het natuurlijk helemaal niet mee eens hoeft te zijn omdat uw (afwijkende-) argumentatie mogelijk veel juister is.

Uw argumentatie en oordeel, waarover u helemaal niet met mij in discussie hoeft, maar wel bekend zou moeten zijn of worden. Transparant.

En laat u vooral niet opjagen om tot een afgewogen oordeel te komen. Ieder zijn eigen verantwoordelijkheid, ook de planindieners.

Het gebouw zal er immers zeker 50 jaar staan en is niet gebaat met haast.

Ik hoop dat u een en ander hebt willen lezen en wens u, naast wijsheid in dit plan, vooral een goede gezondheid in deze corona-tijden.

Met vriendelijke groet,

Ing. T.E. van der Ven MSc